

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 Vtrum timor initialis sit in substantia cum timore filiali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

RESPON. Dicendum, quod timor servilis ex amore sui causatur: quia est timor poenae, qui est detrimentum proprii boni. Unde hoc modo timor poenae potest stare cum charitate, sicut & amor sui. Eiusdem enim rationis est, quod homo cupiat bonum suum, & quod timeat eo privari. Amoraui sui tripliciter se potest habere ad charitatem. Vno modo contrariatur charitati, secundum quod aliquis in amore proprii boni finem constituit. Alio modo se propter Deum, & in Deo diligit. Tertio modo a charitate quidem distinguitur, sed charitati non contrariatur, puta, cum aliquis diligit seipsum secundum rationem proprii boni, ita tamen quod in hoc proprio bono non constituat finem. Sicut etiam & ad proximum potest esse aliqua alia specialis dilectio praeter dilectionem charitatis, quae fundatur in Deo, dum proximus diligitur ratione commoditatis, consanguinitatis, vel alicuius alterius conditionis humanae, quae tamen referibilis sit ad charitatem. Sic ergo & timor poenae includitur vno modo in charitate. Nam separari a Deo est quaedam poena, quam charitas maxime refugit: unde hoc pertinet ad timorem castum. Alio autem modo contrariatur charitati, secundum quod aliquis refugit poenam contrariam bono suo naturali, sicut principale malum contrarium bono, quod diligitur ut finis: & sic timor poenae non est cum charitate. Alio modo timor poenae distinguitur quidem secundum substantiam a timore casto: quia scilicet homo timet malum penale ratione separationis a Deo, sed in quantum est nocivum proprii boni: nec tamen in illo bono constituitur eius finis. Unde nec illud malum formidatur tamquam principale malum. Et talis timor poenae potest esse cum charitate: sed iste timor poenae non dicitur esse servilis, nisi quando poena formidatur sicut principale malum, ut ex dictis patet. Et ideo timor, in quantum servilis, non manet cum charitate: sed substantia timoris servilis cum charitate manere potest, sicut amor servili manere potest cum charitate.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Augustinus ibi loquitur de timore, in quantum servilis est. Et sic procedunt aliae duae rationes.

ARTICULVS VII.

Utrum timor sit initium sapientiae.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod timor non sit initium sapientiae. Initium enim est aliquid rei: sed timor non est aliquid sapientiae, quia timor est in vi appetitiva, sapientia autem est in intellectiva. ergo videtur quod timor non sit initium sapientiae.

¶ 2 Praet. Nihil est principium sui ipsius: sed timor Dei ipse est sapientia, ut dicitur Iob. 28. ergo videtur quod timor Dei non sit initium sapientiae.

¶ 3 Praet. Principio non est aliquid prius: sed fides praecedit timorem, ergo videtur quod timor non sit initium sapientiae.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 110. Initium sapientiae, timor Domini.

RESPON. Dicendum, quod initium sapientiae potest aliquid dici dupliciter. Vno modo, quia est initium ipsius sapientiae, quantum ad eius essentiam: alio modo, quantum ad eius effectum. Sicut initium artis secundum eius essentiam, sunt principia, ex quibus procedit ars: initium autem artis secundum eius effectum est, unde incipit ars operari. Sicut si dicamus,

Art. huius q ad 4. arg. & ar. 4.

q. 45. ar. 6. ad 5.

Quod principium artis edificatur est finis, quia ibi incipit edificator operari. Cum autem finis sit cognitio diuinorum, ut infra dicitur, consideratur a nobis & altera Philosophia. Vita nostra ad diuinam fruitionem ordinatur, sicut secundum quandam participationem naturae, quae est per gratiam, sapientiamque, non solum consideratur, ut est cognitio, sicut apud Philosophos: sed etiam ut est diuinae vitae, quae non solum dirigitur secundum rationes humanas, sed etiam secundum rationes angelicas, ut patet per Aug. 12. * de Trinit. Sic ergo sapientiae secundum eius essentiam, sunt principia sapientiae, quae sunt articuli fidei: & hoc hoc fides dicitur sapientiae initium. Sed secundum effectum, initium sapientiae est, unde sapientia incipit operari: & hoc modo timor est initium sapientiae. Aliter tamen timor servilis, & aliter timor castus. Timor servilis est sicut principium extrinsecum ad sapientiam, in quantum aliquis timore peccati a peccato, & habitatur per hoc ad sapientiam effectum, secundum illud Eccles. 1. Timor Domini expellit peccatum. Timor autem castus, sicut initium sapientiae sicut primus sapientiae effectus, enim ad sapientiam pertinet, quod humanum guletur secundum rationes diuinas, hinc operari principium, ut homo Deum reuerentiam ei subiiciat. Sic enim consequenter in quantum ad Deum regulabitur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ostendit, quod timor non est principium sapientiae quantum ad essentiam sapientiae.

AD SECVNDVM dicendum, quod comparatur ad totam vitam humanam per Deum regulatam, sicut radix ad arborem. Vnde Eccles. 1. Radix sapientiae est timere Dominum. mi enim illius longaeui. Et ideo sicut radix dicitur esse tota arbor, ita timor dicitur esse tota sapientia, quod fides est.

AD TERTIVM dicendum, quod fides est, alio modo fides est principium sapientiae modo timor. Unde dicitur Eccles. 1. Timor Domini dilectionis est: initium autem fidei est timor eius.

ARTICVLVS VIII.

Utrum timor initialis differat secundum substantiam a timore filiali.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod timor initialis differat secundum substantiam a timore filiali. Timor enim filialis ex dilectione causatur: sed timor initialis est principium dilectionis secundum illud Eccles. 25. Timor Domini initium dilectionis: ergo timor initialis est alius a filiali.

¶ 2 Praet. Timor initialis timet peccatum, quae est obiectum servilis timoris: & sic videtur quod timor initialis sit idem cum servili: sed timor servilis est alius a filiali. ergo etiam timor initialis est alius secundum substantiam a filiali.

¶ 3 Praet. Medium differat eadem ratione ab utroque extremorum: sed timor initialis est medium inter

pro quanto ibi dicitur, quod timor initialis timet penam pro qua...

morem seruilem, & timorem filialem ergo differt & a filiali, & a seruili.

SED CONTRA est, quod perfectum & imperfectum non diuersificant substantiam rei: sed timor initialis, & filialis differunt...

RESPON. Dicendum, quod timor initialis dicitur ex eo, quod est initium: sed cum & timor seruilis, & timor filialis sint aliquo modo...

AD PRIMUM ergo dicendum, quod timor, qui est in initium dilectionis, est timor seruilis, qui introducit charitatem, sicut seta in...

AD SECUNDUM dicendum, quod timor initialis non timet penam sicut proprium obiectum, sed in quantum habet aliquid de timore seruili adiunctum...

AD TERTIUM dicendum, quod timor initialis non timet penam, ut dicitur prima. Ioan. 4. quia ut Augustinus dicit in libro de natura & gratia, potest habere annexam uoluntatem peccandi.

AD QUARTUM dicendum, quod timor initialis est medium inter timorem seruilem, & filialem, non sicut in...

A in responsione ad primum explicite declarat. Et iuxta hunc sensum nihil ualet argumentum: quoniam timor initialis imperans est non solus unus timor, sed complexitur utrumque, scilicet initialem, principalem, & seruilem ut ministrum, seu adiuuarem.

ARTICVLVS IX.

Utrum timor sit donum Spiritus sancti.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod timor non sit donum Spiritus sancti. Nullum enim donum Spiritus sancti opponitur uirtuti, quae etiam est a Spiritu sancto, alioquin Spiritus sanctus esset sibi contrarius: sed timor opponitur spei, quae est uirtus, ergo timor non est donum Spiritus sancti.

2. Prae. Virtutis theologicae proprium est, quod Deum habeat pro obiecto: sed timor habet Deum pro obiecto, in quantum Deus timetur, ergo timor non est donum, sed uirtus theologica.

3. Prae. Timor ex amore conseruitur: sed amor ponitur quaedam uirtus theologica, ergo etiam timor est uirtus theologica, quasi ad idem pertinens.

4. Prae. Greg. dicit 2. Moralium, quod timor datur contra superbiam: sed superbiae opponitur uirtus humilitatis, ergo etiam timor sub uirtute comprehenditur.

5. Prae. Dona sunt perfectiora uirtutibus, dantur enim in adiutorium uirtutum, ut Greg. dicit 2. Moralium: sed spes est perfectior timore, quia spes respicit bonum, timor malum. cum ergo spes sit uirtus, non debet dici, quod timor sit donum.

SED CONTRA est, quod Isa. 11. Timor Domini enumeratur inter septem dona Spiritus sancti.

RESPON. Dicendum, quod multiplex est timor, ut supra dictum est. Timor autem humanus, ut dicit Augustinus in libro de Gratia & libere arbitrio, non est donum Dei: hoc enim timore Petrus negauit Christum: sed ille timor, de quo dicitur I. est. Illi timete, qui potest animam & corpus mittere in gehennam. Similiter etiam timor seruilis non est numerandus inter septem dona Spiritus sancti, licet sit a Spiritu sancto: quia ut Augustinus dicit in libro de Natura & gratia, potest habere annexam uoluntatem peccandi.

timor seruilis secundum suam substantiam habet multos actus: & quantum ad propolita spectat, duos, scilicet timere poenam oppositam proprio bono timentis absolute, & timere poenam eandem, ut rationem operandi facit, uerbi gratia, quandoque timor non timere poenam gehennae absolute quandoque autem facit nos timere poenam gehennae, ut ex isto timore, moueamur ad bene agendum, ut illam scilicet gehennam euadamus. Ille secundus actus est quod adiungitur timori initiali, & charitati imperfectae: ita quod timor initialis imperat talem actum, & uicitur illo in ordine ad finem suum sanctum, qui est subiectus Deo: sed a ueniente charitate perfecta cessat ille actus, quoniam perfecti in charitate non mouentur ad operandum ex timore proprii malum proprium bonum pro nihilo habeant, sed ex amore Dei, & timore ex parte Dei. Primus uero actus, cum perfecta charitate, uic tamem, stare potest, quia uis minima, eo quod crescente charitate minuitur, ut in articulo 10. huius questionis dicitur.

Super questionis de emanatione Articuli nonum.

In articulo 9. eiusdem questionis duo notanda occurrunt. Primo, ut ad hunc locum recurrat, cum questio occurrat, An timor sit uirtus: quoniam ut in articulo patet, uirtus de dono loquitur, ut distinguitur contra uirtutem, & sic dicitur. Secundo, quod in responsione ad secundum dicitur, quod per uirtutem spei non solum iniungitur diuino auxilio ad consequenda quaecumque alia bona, sed ad adipiscendum ipsum, tanquam principale bonum. Hinc enim uidere

Super questionis de emanatione Articuli nonum.

In articulo 9. eiusdem questionis duo notanda occurrunt. Primo, ut ad hunc locum recurrat, cum questio occurrat, An timor sit uirtus: quoniam ut in articulo patet, uirtus de dono loquitur, ut distinguitur contra uirtutem, & sic dicitur. Secundo, quod in responsione ad secundum dicitur, quod per uirtutem spei non solum iniungitur diuino auxilio ad consequenda quaecumque alia bona, sed ad adipiscendum ipsum, tanquam principale bonum. Hinc enim uidere

In articulo 9. eiusdem questionis duo notanda occurrunt. Primo, ut ad hunc locum recurrat, cum questio occurrat, An timor sit uirtus: quoniam ut in articulo patet, uirtus de dono loquitur, ut distinguitur contra uirtutem, & sic dicitur. Secundo, quod in responsione ad secundum dicitur, quod per uirtutem spei non solum iniungitur diuino auxilio ad consequenda quaecumque alia bona, sed ad adipiscendum ipsum, tanquam principale bonum. Hinc enim uidere

Li. 2. Metaph. text. 7. tom. 2.

2. dist. 34. q. 2. art. 1. q. 3. & art. 2. q. 1. Et Rom. 8. lect. 3.

Li. 2. Moralium. 36. parum ante med.

Li. 2. Moralium. 36.

* Art. huius quest. c. 8. declinando ad finem, tom. 7.

Math. 10.

* Ca. 57. ante med. tom. 7.